

De Bijbel

in

getallen

83 plantensoorten, **700** vrouwen van koning Salomo en **98** andere fascinerende feiten uit het bestverkochte boek ter wereld

UITGEVERIJ **KOK** UTRECHT

© Uitgeverij Kok – Utrecht, 2018
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.kok.nl

© 2016 Quarto Publishing plc
© Trevor Barnes

Originally published in English under the title *The Bible in 100 Numbers*.
Published by Quid Publishing, an imprint of The Quarto Group.

Vertaling Martin Strengolt
Vormgeving omslag Garage BNO
Vormgeving binnenwerk Spaansmedia
ISBN 978 90 435 2976 1
NUR 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Introductie

In de Bijbel spelen getallen een belangrijke rol. Ze ‘kloppen’ echter niet altijd precies, tenminste niet zoals we er tegenwoordig mee omgaan. Het zijn niet altijd exacte rekensommetjes. De bijbelse getallen passen niet zomaar in onze materiële, meetbare wereld van statistieken en boekhoudkundige spreadsheets. Ze zijn niet altijd op mathematische wijze letterlijk te nemen, maar hebben een subtielere, onderbewuste (en soms verborgen) betekenis die uitstijgt boven het getalsmatige op zich.

Bij tijden exact, overdreven, herhaald, redelijk, onwaarschijnlijk en schijnbaar prozaïsch, hebben getallen in de Schrift een sterke symbolische waarde. Vaker wel dan niet geven ze iets diepers aan dan de lengte van een afstand of een periode, de telling van het aantal familieleden of de mankracht van een stam. Anders gezegd, met een excuus aan Mr. Spock en zijn logica uit *Star Trek*: ‘Het zijn getallen, Jim, maar niet zoals wij ze kennen.’

De getallen zoals wij die bijvoorbeeld kennen van verlichte borden langs de snelweg die een exacte afstand tussen A en B aangeven, zouden de oude Israëlieten weinig zeggen. Op een denkbeeldig bord dat van Egypte naar het Beloofde land wijst zou het zinvoller geweest zijn om ‘40 jaar’ te schrijven. En waarom veertig? Waarom niet ‘negenendertig plus of min een paar maanden’? Antwoord: omdat veertig staat voor de periode van beproeving en verdrukking. Met ‘veertig’ geef je dus niet alleen de gebeurtenis aan, maar zeg je ook iets over de betekenis ervan.

Zelfs de meest letterlijk denkende persoon zal tot de conclusie komen dat het té toevallig is dat de zondvloed veertig dagen en nachten duurde, dat Jezus veertig dagen en nachten vastend in de woestijn doorbracht en dat Mozes veertig dagen op de berg Sinai verbleef om de Tien Geboden in ontvangst te nemen. Zet er nog naast dat er veertig jaar oorlog was tussen Israël en de Filistijnen, dat David veertig jaar over Israël heerste, dat Salomo veertig jaar over Israël koning was en Josia veertig jaar over Juda, en het beeld wordt nog duidelijker.

Er bestaat zelfs een vakgebied dat zich met dit soort dingen bezighoudt. Dat heet de 'bijbelse numerologie', de leer van de getallensymboliek in de Bijbel. Daarvan is de orthodox-joodse *gematria* een nog verder gespecialiseerd onderdeel. Met een positie ergens tussen kunst, wetenschap en obsessie in, zijn deze vakken voor velen een bron van fascinatie.

Maar een uiteenzetting van de geheimen van de numerologie behoort niet tot het doel van dit boek. Zie het liever als een ontdekkingstocht langs de zesenvieftig gelijkenissen die Jezus vertelde, de zes vrijsteden in het oude Israël, de zevenhonderd vrouwen van Salomo, de driehonderd el lange ark van Noach, de 153 vissen die de discipelen vingen en de tweeëntwintig letters van het Hebreeuwse alfabet... Om daarna in zekere zin van het pad af te dwalen en de reis voort te zetten langs het geboortejaar van de bijbelse visionair William Blake (1757), Pasolini's meesterwerk over het leven van Jezus (1964) en de tweeënzeventig uur die Homer Simpson nodig zou hebben om de complete Bijbel in één ruk uit te lezen, en je mag zelf bepalen welke getallen je wilt onthouden. Er zijn immers 66 boeken, 1.189 hoofdstukken en 31.173 verzen waaruit je kunt kiezen.

Christus in de woestijn (1872) van Ivan Kramskoj. In de evangeliën is te lezen dat Jezus veertig dagen en nachten in de woestijn verblijft, waar Hij door de duivel verzocht wordt. In zowel de Hebreeuwse Bijbel (het christelijke Oude Testament) als het Nieuwe Testament wordt het getal veertig gebruikt om een periode van beproeving en toetsing aan te geven.

1

God

Over dit punt laat de Hebreeuwse Bijbel (wat christenen het 'Oude Testament' noemen) geen enkele twijfel bestaan. Er is maar één God, de enige Schepper door Wie het heelal en alles wat daarin is gemaakt is. Bovendien is hij een 'jaloers God' die in het eerste van de Tien Geboden de mensheid waarschuwt 'naast Mij geen andere goden te vereren' (Exodus 20:3 en Deuteronomium 5:7). Dit rechtstreekse bevel wordt nog eens onderstreept door het tweede gebod, waarin afgoderij en het maken van godenbeelden expliciet verboden worden.

Het is in de context van een dergelijke polytheïstische afgodendienst (het aanbidden van vele goden) dat we de grote voorvader van het Joodse volk voor het eerst tegenkomen: Abram (wiens naam later wordt veranderd in Abraham; zie getal **86**). Zijn vooraanstaande plek als baanbrekend geestelijk pionier is in het bijzonder te zien in zijn afwijzing van het polytheïsme in zijn geboortestad Ur (in het tegenwoordige Irak) en de aanvaarding, omwille van zichzelf en zijn familie, van het ethische monotheïsme van de enige ware God.

De eerste volgelingen van Jezus in het Nieuwe Testament geloofden ook in één God. Maar hun persoonlijke ervaringen met Jezus en de dingen die Hij zei en deed, overtuigden hen ervan dat Hij de Zoon van God was die bovendien consequent naar de ene ware God wees als de bron van alles wat Hij zei en deed. In dit opzicht sluit het Nieuwe Testament geheel en al aan bij het Oude dat hierover duidelijk genoeg is, getuige uitspraken als die in Jesaja 45:18: 'Ik ben de HEER, er is geen ander.'

De Heer, enkelvoud. Er is één God.

De leer van de drie-eenheid (God als Vader, Zoon en Heilige Geest) is door verschillende van de grootste denkers door de eeuwen heen weliswaar bestreden, maar wordt door christenen gezien als iets wat wel degelijk verenigbaar is met het geloof in één God. Een van de oude belijdenissen van de christelijke kerk zegt dit expliciet: 'Wij aanbidden één God in de drieheid en de drieheid in de eenheid.'

2

Testamenten

De algemene visie op de Bijbel is dat hij uit twee grote verzamelingen van heilige geschriften bestaat. Christenen kennen deze als het Oude en het Nieuwe Testament. Joden aanvaarden alleen het eerste van deze, dat bekend staat als de Hebreeuwse Bijbel.

De Hebreeuwse Bijbel wordt weer in drie delen onderverdeeld: de Wet (*Tora*), de Profeten (*nevi'im*) en de Geschriften (*ketoevim*). Uit dit rijtje komt de andere naam voort waarmee hij wel wordt aangeduid, de *Tenach*.

Christenen zien de twee Testamenten in de Bijbel als één geheel waarin Gods plan geleidelijk aan onthuld wordt, van de schepping van de wereld tot aan het einde van de tijd. In het Oude Testament lezen zij profetieën die in het Nieuwe Testament zijn vervuld, uiteindelijk in de persoon van Jezus Christus.

De Joodse verwachting betrof (en betreft) een 'messias' (van het Hebreeuwse woord voor 'gezalfd') die de mensheid van het kwaad zal bevrijden en een tijdperk van wereldwijde vrede en harmonie inluidt. Christenen zijn het daarmee eens, maar geloven dat Jezus Christus (van het Griekse woord *christos* dat ook 'gezalfd' betekent) de Messias is.

Afhankelijk van je inzichten staan deze twee visies totaal haaks op elkaar of creëren ze slechts een creatieve spanning.

Hoe dan ook, gelovigen menen dat de twee testamenten (als los boek of tezamen) het geopenbaarde of geïnspireerde Woord van God bevatten. Als zodanig bieden ze niets minder dan het verhaal van Gods plan voor de wereld.

Het woord 'bijbel' komt van het Griekse *biblion* dat 'boek' betekent en zelf weer afgeleid is van een veel ouder Semitisch woord waarmee een papyrusrol aangeduid werd.

3

Geschenken meegebracht door de wijzen

Goud, wierook en mirre waren de drie geschenken die het kindje Jezus kreeg aangeboden (Matteüs 2:11).

Van de vier evangelieschrijvers (zie getal 4) is Matteüs de enige die over de 'Magiërs uit het Oosten' vertelt (2:1), die naar Betlehem reizen om de pasgeboren Jezus te aanbidden. Over hun aantal wordt niets gezegd (in sommige oosterse kerken gelooft men zelfs dat het er twaalf waren), maar op grond van de geschenken luidt de overheersende traditie dat het er drie waren. Hoewel ze wel als 'magiërs' of als 'koningen' worden aangeduid, waren ze waarschijnlijk zoroastrische geleerden of handelaren uit Perzië (het huidige Iran). Daar zouden ze zich in astronomie verdiept hebben en bekend zijn geweest met profetieën die met bepaalde standen van de sterren in verband gebracht werden. In het evangelie van Lucas komen ze niet voor; daarin zijn het alleen de herders die Jezus na zijn geboorte in een stal opzoeken.

De drie geschenken die de wijzen meebrachten zitten vol symboliek. Goud was een edelmetaal dat men geschikt vond als koninklijk geschenk, zeker geschikt voor een koning uit de lijn van David, van wie verwacht werd dat hij in heerlijkheid zou komen om Israël te bevrijden. Wierook is een kostbare hars die tot op de dag van vandaag gebruikt wordt om (onder andere in de eredienst) een zekere geur te verspreiden, dat met heiligheid geassocieerd werd. Mirre is een ander hars, afkomstig uit Arabië, die veel gebruikt werd voor cosmetische en medicinale doeleinden. Het diende om te steriliseren en om te conserveren. Daarnaast werd het indertijd gebruikt om te balsemen, waarmee het als geschenk vooruitwijst naar de kruisiging en dood van Jezus.

Adoração dos Reis Magos (1501-1506) van Grão Vasco. Alleen in het evangelie van Matteüs komt het bezoek van de 'drie Magiërs uit het Oosten' voor. Daarin wordt niet gezegd hoeveel het er zijn, wel dat ze drie geschenken meebrengen: goud, wierook en mirre, die symbool staan voor majesteit, goddelijkheid en lijden.

4

Evangelien

De vier evangeliën in het Nieuwe Testament (Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes) nemen een centrale plek in in het christelijke denken en de christelijke praktijk. Het christelijke geloof is niet gebaseerd op een boek, maar op een persoon, Jezus Christus. Deze boeken bevatten de voornaamste verhalen over Jezus' leven en werk, en zijn daarom de belangrijkste bron waaruit het christelijke geloof put.

Elk evangelie draagt de naam van één bepaalde 'schrijver', maar het is niet altijd duidelijk wie wat geschreven heeft. In slechts twee ervan (Matteüs en Lucas) wordt over Jezus' geboorte in Betlehem verteld, terwijl ze alle vier eindigen met het verhaal van zijn dood en opstanding in Jeruzalem. Tussen deze twee vaste punten van het aardse leven van Jezus bieden de schrijvers van de evangeliën allerlei details over Jezus' werkzaamheden die soms overlappen en soms een verschillende nadruk leggen.

Juist deze verschillen worden vaak genoemd als bewijs van de echtheid van de evangeliën. Immers, als ze voor honderd procent gelijk waren dan zou dat eerder wijzen op een vorm van bewust samensmelten in een mythevormende fase. Bedenk echter wel dat de evangeliën geen 'biografieën' zijn in de gebruikelijke zin van het woord, noch het product van rigoreus, objectief historisch onderzoek volgens onze opvatting van tegenwoordig. Maar door uit een heel scala aan bronnen te putten (waaronder de mondeling doorgegeven herinneringen van Jezus' eerste volgelingen en hun families), probeerden de schrijvers toch één samenhangend beeld te schilderen van een historische figuur die ontegenzeggelijk echt geleefd heeft.

Begenadigde vertellers

Ondertussen geven de schrijvers er blijk van over een bijzondere gave als verhalenverteller te beschikken. Ze hebben een bijna journalistiek oor voor beknopte maar pittige uitspraken en een scherp oog voor aansprekende details. Van de bruiloft in Kana waarbij Jezus water in wijn verandert tot het voeden van de vijfduizend, van de opwekking van het dochtertje van Jaiirus tot Jezus die op het water loopt, word je gegrepen door het verhaal en overtuigd van de echtheid.

Het evangelie volgens Marcus is zo'n zeventig jaar na de kruisiging geschreven en wordt algemeen gezien als het oudste van de 'canonieke' (door de kerk aanvaarde) evangeliën in het Nieuwe Testament. Het is het kortste van de vier. Voor het eerst werden hierin de verhalen en uitspraken van Jezus (die tot dan toe via mondelinge overlevering doorgegeven werden) opgeschreven en in het kader van een duidelijk verhaal geplaatst.

De schrijver laat het geboorteverhaal liggen en begint met de dramatische doop van Jezus en zijn beproeving in de woestijn. Vervolgens steekt hij van wal met een gedetailleerde beschrijving van het onderwijs en de genezingen die Jezus geeft en doet in Galilea. Speciale nadruk krijgt zijn rol als exorcist die het kwaad of onreine geesten uitdrijft en personen weer volledig heel en gezond maakt.

Zo'n vijftien jaar later gebruikt Matteüs het materiaal uit het Marcusevangelie om zijn eigen verhaal te schrijven, en tien jaar later doet Lucas dat nog eens dunnetjes over. Samen staan deze drie geschriften bekend als de 'synoptische' evangeliën; ze vertellen het verhaal van Jezus 'vanuit een en hetzelfde gezichtspunt'.

Samengesteld in een periode van vijf à tien jaar zijn de verlichte Lindisfarne Gospels (rond 700 na Christus) een van de mooiste voorbeelden van de gewijde kunst van de Keltische kerk.

Het evangelie volgens Johannes

Dit evangelie, dat soms het 'vierde evangelie' genoemd wordt, verschilt in stijl en bedoeling behoorlijk van de andere drie. Het is rond het jaar 100 n.Chr. geschreven en is wel 'het geestelijke evangelie' genoemd omdat het minder de nadruk legt op het verhaal zelf, en meer op de geestelijke betekenis die erachter ligt.

Met een theologische uitspraak over de bedoeling van zijn verhaal begint de schrijver in het magistrale eerste vers: 'In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God.' Hierna ontvouwt het evangelie zich met motieven als licht tegenover duisternis, hemel en hel en het kosmische oordeel. Daarbij wordt Jezus geïdentificeerd als het goddelijke Woord zelf, zoals in 1:14, waar staat: 'Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond'.

Dit evangelie valt ook op door de afwezigheid van gelijkenissen, korte, makkelijk te onthouden verhalen met een zekere les. In plaats daarvan geeft de schrijver de voorkeur aan lange verhandelingen en theologische reflectie op de aard van het leven in deze en de komende wereld.

Ook uit christelijke gemeenschappen uit de begintijd kwamen allerlei evangeliën op, waarvan het Evangelie van Maria Magdalena, het Evangelie van Petrus en het Evangelie van Thomas wel de bekendste zijn. In de tweede eeuw na Christus was het Irenaeus, de bisschop van Lyon, die erop stond om in de canon (de lijst van goedgekeurde, geautoriseerde geschriften) het aantal evangeliën tot vier te beperken. Dit om tot één gezaghebbende, consistente en uiteindelijk ware traditie van het christelijke geloof te komen, die op Jezus zelf terug te voeren is.

Het Book of Kells, een waar meesterwerk van de calligrafiekunst, is een verluchte uitgave van de vier evangeliën in het Latijn. Het is rond het jaar 800 n.Chr. gemaakt door monniken in Engeland en Ierland. Op deze bladzijde is de arrestatie van Jezus te zien.

5

Boeken in de Pentateuch

De eerste vijf boeken van de Hebreeuwse Bijbel – Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium (waarvan volgens de orthodoxe joodse traditie Mozes de schrijver is) – zijn een belangrijk onderdeel van wat de Joden de Tora noemen. De Tora, wat losjes met 'de Wet' vertaald wordt, vormt de basis van het Joodse onderwijs en het jodendom zelf.

Deze vijf boeken, ook wel de Pentateuch genoemd (van het Griekse 'vijf delen'), bevatten de geschreven Tora en vertellen het verhaal van de herkomst van het Joodse volk. Dit begint bij de schepping van de wereld en loopt tot aan de dood van Mozes. Tussen die begin- en eindpunten lezen we over de ongehoorzaamheid van de mens aan God en de bestraffing door de zondvloed, gevolgd door het verhaal van de wisselvalligheden van het volk Israël. We volgen ze wanneer ze in Egypte in slavernij geraken waar hun charismatische leider Mozes geboren wordt en opgroeit. Later brengt hij zijn volk naar de vrijheid en neemt hij namens hen de Tien Geboden in ontvangst. Zo legt hij het uitverkoren volk de lastige verantwoordelijkheid op om aan Gods eeuwige wetten te gehoorzamen.

Gelovigen menen dat deze vijf boeken (waarvan zelfs ongelovigen erkennen dat ze het westerse denken mede vormgegeven hebben) een belangrijke gids voor hun leven zijn. Ze bevatten mythen, geschiedenis, wijsheid, poëzie, filosofie, ethiek en wetgeving en zijn voor orthodoxe joden nog altijd even geldig als ze drieduizend jaar geleden voor de Israëlieten waren.

De dood van Mozes (1850) van Alexandre Cabanel. Mozes bracht zijn volk naar het beloofde land, maar mocht het volgens de Hebreeuwse Bijbel zelf niet binnengaan. Vanaf de berg Nebo gunde God hem een blik op het land Kanaän. Daar stierf hij vervolgens, volgens dit schilderij omgeven door engelen.